

Міністерство освіти і науки України
Львівський інститут економіки і туризму
Городоцька районна державна адміністрація
Городоцька районна рада
Управління туризму і курортів Львівської обласної державної
адміністрації
Управління туризму Львівської міської ради

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГОРОДОЧЧИНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ

*Збірник матеріалів
VII Регіональної науково-практичної конференції
“Історико-культурні
пам’ятки Прикарпаття та Карпат – важливі об’єкти
в розвитку туризму”
(Львів-Городок 21- 22 березня 2019 р.)*

Львів-2019

УДК 338.48 (477.8)

Історико-культурний потенціал Городоччини: стан та перспективи розвитку туристичної дестинації // Історико-культурні пам'ятки Прикарпаття та Карпат – важливі об'єкти в розвитку туризму: [Текст]: зб. матер. VII Регіональної наук.-практ. конф. (Львів-Городок 21-22 березня 2019 р.) / Міністерство освіти і науки України, Львівський інститут економіки і туризму. – Львів: ЛІЕТ, 2019. – 208 с.

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Львівського інституту економіки і туризму*

У збірнику матеріалів VII Регіональної науково-практичної конференції пропонуються інноваційні наукові розробки, методи, методичні прийоми, підходи в справі теоретичної і практичної організації туризму, висвітлюються важливі й актуальні питання стану, перспектив розвитку туристичної індустрії на Прикарпатті на базі національної та світової історико-культурної спадщини.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, фахівців в галузі туризму, аспірантів і студентів.

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ:

- Львівський інститут економіки і туризму
- Львівська облдержадміністрація
- Городоцька районна державна адміністрація
- Городоцька районна рада
- Управління туризму і курортів Львівської обласної державної держадміністрації
- Управління туризму Львівської міської ради

УПОРЯДНИКИ:

Бочан І.О. – голова оргкомітету, ректор, д.е.н., професор;
Берест Р.Я. – відповідальний редактор, д.і.н., професор;
Анісімович-Шевчук О.З., проректор з науково-педагогічної роботи і туризму, к.п.н. – член оргкомітету;
Панько О.І., к.і.н., доц. – член оргкомітету;
Кім Г.О. – макетування, редагування, коректура

Матеріали подано в авторській інтерпретації.

ISBN 978-617-7617-36-4

© Автори статей, 2019
© Львівський інститут економіки і туризму, 2019
© Вид-во «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2019

ЗМІСТ

Історико-культурний потенціал Городоччини: стан та перспективи розвитку туристичної дестинації

Ігор БОЧАН	
Вступне слово.....	5
Володимир РЕМЕНЯК	
Вітальне слово	7
Володимир БІЛЬОВСЬКИЙ	
Вітальне слово	8
Марина ЯКУШЕВА	
Вітальне слово	10
Ліна ОСТАПЧУК	
Вітальне слово	11
Роман БЕРЕСТ	
Городоччина: минуле, сучасне, майбутнє	13
Оксана ПАНЬКО	
Перспективні напрямки розвитку туризму в Городку.....	26
Юлія ДУРБАК	
Туристичний потенціал Городоцького району: мистецький аспект	39
Ольга АНІСІМОВИЧ-ШЕВЧУК	
Єврейські громади Городоччини : історія та можливість її залучення у туризм	49
Юрій ЗІНЬКО, Михайло КОГУТ	
Формування комарнівського кластеру сільського туризму на Городоччині	69
Ніна ЛЕВИЦЬКА, Мар'яна СЕНЬКІВ	
Популяризація туристичних ресурсів сільськими закладами освіти (на прикладі Новосільського НВК).....	76
Михайло РУТИНСЬКИЙ	
Започаткування курортного бізнесу у Великому Любіні у другій половині XVIII століття за даними Бальтазара Гакета.....	81
Неля ГРИЦИНЯК	
Архітектурні та сакральні пам'ятки у серці Великолюбінської громади	89
Маріанна ПАВЛИШИН	
Ідентифікація історико-культурних пам'яток карпатського краю на прикладі монументальної скульптури смт Великий Любінь.....	99

Мирослава ВЛАХ, Тетяна КОРОПЕЦЬКА Історико-архітектурна спадщина Городоцького району як чинник розвитку туризму	105
Ірина ХИМКА Австрійські поховання Мостищини та Городоччини як елементи пізнавального туризму	112
о.Тарас ПОШИВАК Історична постать Городоччини – священномученик отець Петро Вергун	121
Галина МАРТИНИШИН, Олена ЛЕДВІЙ Сакральні пам'ятки міста Городок	136
Ірина ФРАНКІВ З історії римо-католицьких храмів Городоччини	144
Ольга ЦИМБАЛА Родинне гніздо Фредрів-Шептицьких як місце історико-культурної комунікації українців та поляків.....	152
Галина КУШНІРУК, Ірина ТОЧЕНА Перспективи розвитку промислового туризму в умовах формування туристичного іміджу Городоччини	158
Леся СЕНИК, Яна КУЗЬМАЧУК ТМ "Galicia" – візитна картка Городоччини.....	169
Г. РЕПЕЦЬКИЙ, П.ГЛУШКО Палац Фредра – освітянський осередок та мистецька перлина Рудківщини.....	179
Тетяна ПЕРУНЧАК Львів та Городок в історико-поетичній інтерпретації.....	183

*Особливості популяризації
історико-культурних пам'яток Прикарпаття та Карпат*

Мирослав БЛЕЦЬКИЙ, Любов КОТИК Віртуальний туризм як можливість популяризації історико- культурних пам'яток Сколівського району Львівської області	187
Любомир БЕЗРУЧКО, Михайло КЛАПЧУК Кавовий туризм як інноваційний напрямок туристичного освоєння м.Львова.....	195
Надія ЧЕРЕВКО Внесок І.Базарника у дослідженні княжого Львова	201

Ольга Цимбала, к. і.н., в.о. доцента
Львівський інститут економіки і туризму

РОДИННЕ ГНІЗДО ФРЕДРІВ-ШЕПТИЦЬКИХ ЯК МІСЦЕ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ТА ПОЛЯКІВ

Окреслено історію та сучасність маєтку графа Александра Фредро у с. Вишня Городоцького району Львівської області. Проаналізовано родинні взаємини Фредрів та Шептицьких, виділено внесок їхніх представників у розвиток української та польської історії. Аргументовано важливість збереження палацу в контексті української та польської комунікації.

Ключові слова: історико-культурна пам'ятка, пам'ятка архітектури, палац графа Фредро, туристичний об'єкт, українсько-польська комунікація.

“Світ мого дитинства і юности увесь у Беньковій Вишні.

Там довгі дні, довгі пори року,

бо коли ж тривати усьому довго, як не у дитинстві”

Александр Фредро, “Три по три”

Історія кожного народу написана не лише на сторінках історичних праць та архівних документів. Німим, але іноді дуже промовистим свідком минулого є історико-культурна спадщина, яка дійшла до нас у вигляді збережених археологічних, фортифікаційних, сакральних, меморіальних, музейних, архітектурних пам'яток тощо. Цей ресурс наочно демонструє сучасникам різні аспекти минулих епох, а від дослідника вимагає коректного прочитання, грамотної інтерпретації, привертання уваги до історичної долі культурної спадщини з метою її раціонального використання та збереження для майбутнього.

У цьому контексті важливими є пам'ятки як національного, так і локального значення, оскільки лише сукупно вони здатні заповнити “білі” сторінки історії, внести розуміння та сформувати цілісне історичне тло для сучасників.

Серед збережених історико-архітектурних пам'яток палацового типу на Львівщині виділяється маєток графа Александра Фредро, збережений у с. Вишня на території Городоцького району. Цей об'єкт є цікавим не лише з огляду на його архітектурну цінність, але, насамперед, у контексті збереження історичної пам'яті про знані галицькі роди і сусідні народи з непростого історією.

Палац володіє необхідним потенціалом, щоби в його просторі можна було сформувати особливе середовище, яке дозволить українцям і полякам на рівних дискутувати про визначних діячів у їхніх

історіях, проводити паралелі, знаходити точки дотику, адже в західних українців є багато спільного з польським народом.

Зацікавлення цією пам'яткою в с. Вишня Городоцького району зумовлене тим, що тут жив і творив відомий польський комедіограф, мемуарист та поет Александр Фредро (1793–1876). У цьому домі виросла і сформувалась його донька – Софія Людвіка Цецилія Констанція (1837–1904), що стала матір'ю Романа Марії Александра Шептицького (1865–1944), у майбутньому – митрополита греко-католицької церкви Андрея Шептицького.

Особливого значення зазначена пам'ятка заслуговує і з огляду на те, що родинне гніздо Шептицьких у селі Прилбичі Яворівського району не вціліло: 1939 р. його спалили енкаведисти, а брата митрополита Шептицького – Лева і його сім'ю розстріляли в родинному маєтку.

Сьогодні на місці палацу у Прилбичах стоїть лише пам'ятний камінь, а на околиці височіє родинна усипальниця Шептицьких. За таких обставин важко переоцінити роль і значення збереженого палацу у с. Вишня як для поляків, так і для українців.

Бенькова Вишня (сьогодні с. Вишня Городоцького р-ну Львівської обл.) ще наприкінці XVIII ст. стала малою батьківщиною для відомого польського шляхетського роду Фредрів. Серцем колись великого маєтку родини Фредрів був розкішний палац, який збережений до сьогодні. Сам маєток займав площу до 40 га та виконував функції літньої заміської резиденції.

Першими серед Фредрів тут поселилися батьки знаного комедіографа – Яцек та Маріанна. Є відомості, що до Бенькової Вишні родина переїхала ще наприкінці XVIII ст. У ті часи маєток тільки починав формуватися на місці руїн від попереднього палацу Войцеха Семенські. Сама ж родина мешкала спершу у флігелі та невеличкій офіцині. Як згадували сучасники, приміщення були невеликі, але зі смаком облаштовані Маріанною. У цей же час було закладено садово-паркову територію.

Ідея будівництва розкішного палацу належала вже Александру Фредро, яку він зумів втілити після того, як згідно батьківського заповіту, успадкував маєток.

Мурована будівля палацу була зведена 1835 р. у стилі неоренесансу. Про час спорудження палацу та його власника красномовно свідчать написи на картушах, що вмуровані у ліве крило будівлі: “Aleksandtr hr. Fredro”, “Budowal 1835”. Сучасники стверджували, що новий палац був схожим на італійську віллу, описану

в одному з романів Вальтера Скота. Інші казали, що це реалізація власного задуму Фредра [3].

Будівля палацу була двоповерховою та асиметричною у плані, на фасаді виділяються два ризаліти, декоровані коринфськими капітелями. Вікна і двері будинку отримали ренесансні напівкруглі форми. Палац, у якому було понад 15 кімнат, вражав вишуканістю внутрішнього дизайну, елементи якого збереглися і до нашого часу.

Заслужують на особливу увагу вишукана автентична ліпнина, кахельні п'єци, колись оздоблені позолотою, дерев'яні сходи з ажурними перилами, зроблені з червоного дерева, барельєфи із зображенням родинних гербів, дерев'яне оздоблення та тераса з видом на парк [5].

Найгарнішими покоями палацу були столова зала та великий салон, розташовані на першому поверсі, а на другому розміщувались бібліотека та опочивальні. Доволі детальний і дуже душевний опис затишного родинного палацу зберегла у своїх спогадах Софія Фредро: *“Унизу був великий салон з танком під відкритими аркадами, де улітку подавали сніданок, а по обіді – фрукти.*

У салоні поміж вінками стояли скриньки з часів цїсарства, що пахли фруктами, які у них зберігала моя мама. У глибині був камін, при ньому – канапка... Навпроти вікон – величезна канапа з валками, старожитні фотелі і крісла, усе оббите англійським полотном у різнокольорові, гарні квіти. Подовгастий стіл був головним вечірнім etablissement (річ, обладнання). Під вікном з видом на в'їзд – п'яльці моєї мами. Від салону, з одного боку – двері до їдальні, з іншого – до покою моєї мами. Він був помальований у ясний, спокійний, зелений колір, угорі – аркади, утворені легкою орнаментикою, які представляли гарні сцени китайського життя. Усюди меблі, покриті англійським полотном. Велике ліжко мами з дерев'яною стінкою (воно тепер у Прилбичах) було оздоблене великим балдахіном, і я пам'ятаю, як батько привіз його, сам розпакував, встановив і тішився ним...

На другому поверсі, окрім мого батька, мешкали також брат з учителем (вони постійно змінювали кімнати), а також Свобода і Маздуня у перші роки свого перебування у нас” [4].

Сучасного вигляду палац набув після перебудов, які здійснили у другій половині ХІХ ст. син Александра Ян та внук Максиміліан, а також у результаті господарювання нових власників у ХХ – на поч. ХХІ ст. Нині у приміщеннях палацу міститься частина Вишнянського коледжу Львівського національного аграрного університету. Тут ще з 90-х років минулого століття діє скромна музейна кімната пам'яті Александра Фредра, створена місцевими

ентузіастами. 2009 р. у рамках заходів Львівської обласної ради для промоції регіону стартував проєкт ревіталізації палацового комплексу Фредрів. 19 червня 2010 р., у річницю з дня народження Александра Фредра, в палаці відбулась презентація меморіальної кімнати А. Фредра та його внука, митрополита Андрея Шептицького. 23 червня 2013 р. на стіні палацу урочисто відкрили меморіальну таблицю на честь Александра та Софії Фредрів [1; 2].

Довкола будинку збереглися приміщення конюшні, а також господарські будівлі (одноповерховий господарський корпус і двоповерховий корпус з наріжною вежею), у яких мешкали та працювали кухарі, покоївки, обслуга маєтку. До сьогодні справно функціонує і стара колонка, якою качали воду.

Палац було закладено на березі річки Вишенька, яка огинає маєток своїм руслом, роблячи своєрідний закрут. Будівля була оточена великим рукотворним парком та озером.

Парк сягав 12 га, на яких було висаджено близько 300 видів цінних порід дерев, серед них варто виділити каштанову та липову алеї, реліктове тюльпанове дерево, коркове дерево, секвою, дерево з листям дуба і граба, щеплену корінням догори березу! Окрім того маєток славився своїми садами і городами.

У спогадах А. Фредро писав, що цим господарством займалася його дружина Софія. З весни до осені вона сама полола, обкопувала, мотичила і садила, не допускаючи до цієї роботи нікого зі служби, і навіть найманого садівника.

Від великого городу А. Фредро відрізав маленькі, дитячі. Він сам поробив на них стежки і поставив альтанку... [3]. Донька графа, Софія Фредро-Шептицька, у своїх спогадах згадувала, що в оточених високим муром теплицях дозрівали небаченої краси і смаку персики, які князь Леон Сапега їв ложечкою, чим дуже її дивував. А темною каштановою вулицею, що вела до фільварку, можна було дійти також і до саду-городу з пишними вишнями, аж чорними трускавками і грушками-берами[4].

Атмосферу цієї місцевості можна відчути, читаючи спогади Софії Фредро-Шептицької про родинний маєток. Згадуючи свої дитячі роки, вона писала про те, що виїзд зі Львова до Бенькової Вишні був для неї справжнім щастям. *“На повороті дороги, що вела до фільварку, де вже починався сад, батько висаджував мене і висідав сам, щоби відчути під ногами беньково-вишнянську землю. Я любила ту Бенькову Вишню більше, а ніж тоді могла це досягнути. Мене п’янили сад, свобода, спів птахів і тиша села. Мені було жаль засинати при кумканні жаб, далекому гавкоті псів і покриках нічних сторожів. Так*

дивно, неспівомо, але і з повною розкішшю я відчувала, що мене оточує якась велика гармонія; я знала кожен камінчик на стежці, йшла часом подивитися, чи він ще є, привітатися з ним. А що вже казати про запах полуничної грядки і про прогулянку витоптану над Вишенькою стежкою до Рудок...” [4].

Ця родинна історія, яка поєднала долі польського графа і українського митрополита, є чудовим прикладом спільних сторінок в історії українського і польського народів. З'єднувальною ланкою між польською та українською стороною у цій історії виступає Софія Фредро-Шептицька, донька графа Алесандра Фредро, дружина Івана Шептицького та мати Андрея Шептицького.

Її життя, а особливо дитинство та юність, тісно переплетені з історією маєтку: тут, під впливом батьків, Софія сформувала ті родинні цінності, які згодом поклала в основу виховання своїх дітей. Софія свого часу отримала добру освіту, володіла польською, французькою, німецькою та англійською мовами, мала талант до малювання та писання. Свої знання та вміння передала дітям. Двоє з яких – Андрей і Климетній Шептицькі своє непросту пастирську працю надзвичайно прислужилися українській церкві та поневоленому українському народу.

Таким чином, затишні родинні маєтки, яких є чимало на галицьких землях можуть стати найбільш вдалим місцем для розкриття й багатогранного розуміння суспільної діяльності багатьох яскравих родин, сімейних історій. На їх базі можна відтворити не лише славу і досягнення людей, але й показати середовище, яке формувало і творило людський характер.

На даний час родинний маєток Шептицьких у с. Прилбичі Яворівського району безповоротно втрачений, натомість палац Фредрів дивом вцілів. Однак його збереженню сьогодні загрожує нерозуміння сучасниками цінності цієї історико-меморіальної пам'ятки, а також брак фінансування.

Палац може стати місцем важливих національних та міжнародних комунікації, зустрічей, дискусій, відпочинку, здобуття нових знань і вражень, а в контексті українсько-польської співпраці – прекрасним майданчиком для досягнення консенсусу й порозуміння. Поява такого реального ресурсу сприятиме популяризації Львівщини і Городоччини, зокрема, локацією для історичних дебатів між дослідниками, міжнародних наукових конференцій, ностальгійного, етнокультурного, культурно-пізнавального та інших видів туризму і зрештою яскравим об'єктом на туристичній карті Львівщини.

Література:

1. Возняк Т. Орлине гніздо роду Фредро-Шептицьких. 30.01.2016 [Електронний ресурс]. Режим дост.: <https://zbruc.eu/node/46960>.
2. Космолінська Н. З життя галицьких палаців: Фредрові уродини. – 25.06.2013 [Ел. ресурс] Реж.дост.: <https://zbruc.eu/node/9264>.
3. Лясоцка-Пшоняк Б. З історії Бенькової Вишні // *Ї*: незалежний культурологічний часопис. Садиби роду Фредро-Шептицьких. Львів, 2009. № 57. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/>
4. Софія з Фредрів Шептицька. Спогади минулих років / Переклді Ірини Магдиш // *Ї*: Незалежний культурологічний часопис. Садиби роду Фредро-Шептицьких. Львів, 2009. № 57. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n52texts/szeptycka.htm>.
5. Тимоць І. Час і байдужість руйнують палац Олександра Фредро. 23.07.2012 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Travel/56135>.

Olha Tsymbala

FAMILY NEST OF FREDRO-SHEPTYCKYH AS A PLACE OF HISTORICAL AND CULTURAL COMMUNICATION BETWEEN UKRAINIANS AND POLYAKS

The article outlines the history and the present of the estate of Count Alexander Fredro in the village Vyshnya Horodotsky district of Lviv region. The relationship between Fredro and Sheptytsky is analyzed, the contribution of their representatives to the development of Ukrainian and Polish history is highlighted. The importance of preserving the palace in the context of Ukrainian and Polish communication is argued.

Keywords: historical and cultural monument, architectural monument, Count Fredro Palace, tourist object, Ukrainian-Polish communication.